

FELADATOK, GYAKORLATOK

Az egyes szövegtani témákhoz kapcsolódó, ill. az egyes szövegtani fogalmakhoz tartozó feladatok, gyakorlatok sorszámát a 48. oldalon található TÉMA ÉS TÁRGY-MUTATÓ tartalmazza.

1. Már a többszörösen összetett mondaton belül is megfigyelhetjük, hogy egyes tagmondatok szorosabb kapcsolatba kerülnek egymással, tömbösödnek. Ehhez hasonló jelenséget tapasztalhatunk a bekezdésnyi szövegegység mondatai között is. A következő négy mondat közti logikai kapcsolatot többnyire kötőszók jelzik.

„Az efféle apró-cseprő ajándékokskák elfogadásában nincsen semmi szabálytalanság! Ha visszautasítaná, megbántaná vele, sőt vállalatunk ellen hangolná jószándékú üzletfeleinket! Hiszen ezek az ajándékozások csak amolyan udvariassági gesztusok. Az ajándékokskák elfogadása miatt tehát percig se fájjon a feje!” (KEMÉNY JÁNOS)

Állapítsátok meg, milyen logikai viszony van az előbbi mondatok között, és zárójelek segítségével ábrázoljátok a tömbösödést!

.....

Olvassátok le az ábráról, melyik mondat a legönállóbb?

.....

Melyek a leginkább önállótlan mondatok a szövegben?

.....

Hol található a főkapcsolás?

.....

2. A szöveg mondatokból van megszerkesztve, a mondatok tehát be vannak szerkesztve a szövegbe. A beszerkesztettség mértéke és a mondatok önállósága szoros kapcsolatban áll egymással. A következő mondat szöveggörnyezet nélkül nem töltheti be a közlés szerepét, ahhoz túl sok információ hiányzik belőle. A tartalmi hiány szerkezeti hiánnyal is együtt jár, bár itt szemléltetést összetett mondatot emeltünk ki.

„Akkor is csak egészen röviden, hogy a lovak kissé kifújhassák magukat.”
(KEMÉNY JÁNOS)

A) Ábrázoljátok a fenti összetett mondatot, nevezétek meg a fajtáját!

.....

B) Jellemezzétek a főmondatot a tanult szempontok szerint!

a) modalitás

b) logikai minőség

c) szerkezet

C) Szerkezetileg milyen fontos mondatrészeket nem tartalmaz a főmondat?

.....

D) A fenti mondat előzménye így szól: „*Pihenőt útközben egyetlen egyszer tartottak.*” Ennek a mondatnak melyik mondatrésze került a közlésfolyamat céljának megfelelően rémaként (=új közléselemként) a következő mondatba?

.....

3. Nem ritka, hogy a kommunikáció érdekében mondatrészek, tagmondatok válnak egy szövegben önálló mondattá.

Állapítsátok meg, hogy a következő példákban milyen nyelvi elemek kaptak mondat funkciót, és mi indokolta ezt a szerepváltást! Kiemeltük félkövér szedéssel azt az elemet, amely segít a válaszadásban.

a) „*Am ha valami csoda folytán poraiból megelevenedett volna a Tisza című versből ismert pór menyecske, a randevú akkor sem sikerül, merthogy ő a korsaját a Kis-Túr torkolatával szemben merítette a folyóba. **Ott, ahol** minden útikalauz tanúsága szerint a néphit alapján Petőfi-fának nevezett öreg tölgy áll, emléktáblával megjelölve.*” (sajátónyelv)

.....

b) „*A pásztorok sokáig követték tekintetükkel a távolodó kis csapatot. **Amíg** elnyelte őket a távol és a sötétség.*” (KEMÉNY JÁNOS)

.....

c) „*Előfordul, hogy kijön érte a mentőautó, kényszerzubbonyt húznak rá, ketrec mögé dugják. **Vagy** egy kéken villogó személykocsiba rakják, detoxikálóba viszik...*” (sajátónyelv)

.....

d) „*A költő most ünnepli 80. születésnapját. **Azzal** is, hogy új nyelvet tanul, az izlandit.*” (sajátónyelv)

.....